

cd.

Udział polskich historyków nauki w pracach XIII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/2, 457-459

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sympozjów kopernikowskich, mających się odbyć w Polsce w 1973 r., zaś doc. P. Czartoryski omówił realizację prac nad wydaniem *Opera Omnia* Mikołaja Kopernika, sygnalizując, że w połowie 1971 r. ukaże się tom I, który zawierać będzie fascimile rękopisu *De revolutionibus*.

Zofia Skubała-Tokarska

UDZIAŁ POLSKICH HISTORYKÓW NAUKI W PRACACH XIII MIĘDZYNARODOWEGO KONGRESU HISTORII NAUKI

Od utworzenia międzynarodowej organizacji historyków nauki (1928 r.) polscy uczeni brali czynny udział w jej pracach. Były to jednak kontakty indywidualne. Dopiero z chwilą powołania polskiej grupy narodowej historyków nauki (1933 r.), współpraca się ożywiła. Na powojennych kongresach międzynarodowych historii nauki obok „tradycyjnych” referatów polskich dotyczących dziejów poszczególnych dyscyplin naukowych, pojawiają się prace syntetyczne, z zakresu ogólnej problematyki historii i filozofii nauki. Udział Polaków w obradach międzynarodowych jest coraz liczniejszy, a punktem zwrotnym stał się XI Międzynarodowy Kongres Historii Nauki (Warszawa—Kraków w 1965 r.). Wydane wówczas *Actes du XI-e Congrès*¹ zawierają aż 93 referaty polskich historyków nauki, na ogólną liczbę 214 referatów zgłoszonych². Analiza ilościowa według tematów wykazuje, że najliczniej była reprezentowana historia nauk ścisłych, następnie historia nauk biologicznych i medycznych. Nawiązanie bezpośrednich kontaktów z zagranicznymi historykami nauki przyczyniło się niewątpliwie do ożywienia zainteresowań wśród większej grupy badaczy, a zwłaszcza wśród młodej kadry. Konkretnym tego dowodem była ilość zgłoszonych referatów na XII Międzynarodowy Kongres w Paryżu (1968 r.). Ponieważ większość autorów nie mogła osobiście uczestniczyć w obradach, Polska Grupa Narodowa postanowiła zaprezentować zgłoszone prace, publikując w wydawanej przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN serii *Monografie z dziejów nauki i techniki*, specjalny zeszyt „kongresowy”³. W wydawnictwie tym — obejmującym 42 referaty — najliczniej była uwzględniona problematyka ogólna i metodologiczna (21 referatów), następnie historia nauk matematyczno-fizycznych.

Wobec zbliżającego się XIII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Moskwie (1971 r.) postanowiono również opublikować polskie referaty kongresowe (sekcyjne), w wersji nieco rozszerzonej, tzn. ok. 1/2 arkusza. Chcąc mieć pewność, że prace trafią do rąk zainteresowanych specjalistów z zagranicy, uznano za słuszne, nie kumulować różnych tematycznie referatów w jednym tomie, a przygotować zeszyty problemowe, które można byłoby zaprezentować podczas kongresu, na posiedzeniach poszczególnych sekcji. W porównaniu z ostatnim kongresem paryskim, zgłoszono z Polski o 50% więcej referatów. Duże zróżnicowanie zainteresowań autorów i pozostawiona dowolność w doborze tematów sprawiły, że poszczególnym zeszytom nie można było nadać bardziej jednolitego charakteru. Materiał usystematyzowany został w siedmiu zeszytach, z których pierwszy omawia zagadnienia ogólne historii i filozofii nauki wraz z historią nauk społecznych, drugi — historię nauki polskiej, trzeci — dzieje organizacji badań naukowych, czwarty — historię nauk matematyczno-fizycznych, piąty — historię nauk geologiczno-geograficznych, szósty — historię nauk stosowanych (rolnictwo, medycyna, farmacja i in.),

¹ *Actes du XI-e Congrès International d'Histoire des Sciences*. T. 1—6. Wrocław 1965—1968.

² Cytowana w artykule statystyka uwzględnia tylko referaty sekcyjne (bez sympozjów specjalnych).

³ *Études d'histoire de la science et de la technique*. Wrocław 1968.

siódmy — historię techniki i nauk technicznych. Podobnie jak na kongresie paryskim i tym razem widać zdecydowaną przewagę opracowań dotyczących ogólnych problemów historii i filozofii nauki, dalej pod względem ilościowym licznie reprezentowana jest historia nauki polskiej. Dla ścisłości należy dodać, że polskie referaty kongresowe zamieszczone w siedmiu wymienionych zeszytach nie pokrywają się całkowicie z przewidzianymi wystąpieniami Polaków w Moskwie, ponieważ — z przyczyn niezależnych od redakcji — nie uwzględniono kilku obszerniejszych tekstów polskich historyków nauki, które będą odczytywane podczas obrad sympozjonalnych. Mówi się również o zaplanowanych wystąpieniach i głosach w dyskusji, które w momencie, gdy już zamknięto tekę redakcyjną polskich referatów kongresowych, nie były jeszcze sprecyzowane lub ukończone przez autorów. Te — o ile będą sfinalizowane — znajdą niewątpliwie swe miejsce w *Actes du XII-e Congrès International d'Histoire des Sciences*.

W związku z trudnościami obiektywnymi i dużym pośpiechem polskie referaty kongresowe będą wydane techniką małej poligrafii. Nie jest to najszczęśliwsze i właściwe rozwiązanie dla prezentacji dorobku nauki polskiej na forum międzynarodowym, tym bardziej, że technika wykonywania tego typu prac jest u nas jeszcze dosyć słabo rozwinięta. Nakład poszczególnych zeszytów jest różny i uzależniony od przewidywanego grona zainteresowanych odbiorców. Ogólnie jednak nie jest on wysoki, dlatego też wydaje się celowe podanie w niniejszej notatce zawartości siedmiu zeszytów wydawnictwa *Études d'Histoire de la Science et de la Technique*, wymieniając w brzmieniu oryginalnym tytuły zgłoszonych referatów.

Zeszyt I: B. Suchodolski, *Les fondements de la politique scientifique*; T. Kotarbiński, *Le rôle du passé dans la planification de l'avenir de la science*; E. Geblewicz, *L'attitude des différentes disciplines de la sciences à l'égard de leur propre histoire*; I. Malecki, *Le rôle de l'histoire de la science dans le développement de la science*; W. Krajewski, *Проникновение идеи статистического закона в науку в XIX веке*;

I. Szumilewicz, B. Szumilewicz, *Conventionalism and empiricism on the congruence of physical space*; Z. Majewski, *Философские предпосылки метафизического редукционизма*;

S. Amsterdamski, *Context of Discovery and Context of Justification*; H. Moese, *Erfindungskunst in Bolzanos Logik*; Z. Bezwiński, *Certains aspects du développement des tendances mécanistes dans la sociologie du XIX-e siècle*; M. Władyka, *Les fondements de la conception scientifique de la sociologie dans l'oeuvre d'Emile Durkheim*; K. Migoń, *Место и роль книговедения среди других общественных наук*; W. Rolbiecki, *Историческое развитие прогнозирования и его научное обоснование*.

Zeszyt II: H. Barycz, *Über einige Aspekte der polnischen Wissenschaft der Epoche des Barocks*; K. Targosz, *Correspondance scientifique de Pierre des Noyers et d'Ismael Boulliau*; A. Czekaiewska-Jędrusik, *La philosophie de G. B. Vico et la pensée progressiste polonaise (Kazimierz Kelles-Krauz et Stanisław Brzozowski)*; S. Grzybowski, *Les Cahiers de Naruszewicz dans l'historiographie du Siècle des Lumières*; I. Stasiewicz-Jasiukowa, *О воззрениях на науку выдающихся польских мыслителей эпохи просвещения (Станислав Сташиц)*;

J. Dybiec, *Sur les débuts de l'histoire de la littérature en Pologne*; W. Osińska, *The social character of studies in the history of science in Poland*; A. Biernacki, *La liberté de la science dans la Pologne du XIX-e siècle*; Z. Skubała-Tokarska, *L'évolution de la notion et de l'histoire de la science en Pologne après la II-e guerre mondiale*; J. Babicz, B. Olszewicz, *Les voyageurs et explorateurs polonais de la Sibérie*; J. Różiewicz, *Взаимные посещения польских и советских ученых в 1918—1939 гг.*

Zeszyt III: J. Sulowski, *Master Radulphus and the Rise of the Universities*; D. Rederowa, *Les stations scientifiques à l'étranger*; R. Dutkova, *Les traditions de la Commission d'Education Nationale à l'Université Jagellonne*; K. Mrozowska, *L'importance de la laicisation pour l'organisation de la science et de l'enseignement en Pologne en 1773—1795*; T. Alek-Kowalski, *Роль учреждения в процессе развития науки и общества*;

A. Liebfeld, *Les fonctions sociales de l'histoire des sciences naturelles*; Z. Kowalewski, *Certains aspects methodologiques des études empiriques consacrées a la science*.

Zeszyt IV: W. Voisé, *Nicolas Copernic, l'histoire d'une découverte*; A. Kempfi, *Epitre de Nicolas Copernic à Bernard Wapowski*; G. Rosińska, *Traité concernant les instruments astronomiques dans les manuscrits médiévaux*; K. Sarnecki, *Les éléments qui n'ont pas trouvé place dans la classification périodique*; S. Zamecki, *Периодическая система химических элементов и закон периодичности А. Менделеева*;

E. Pietruska-Madej, *The essence of the scientific discovery as in the instance of A. L. Lavoisier's discoveries*; R. W. Gutt, *The progress of chemistry and the beginnings of the laboratory diagnostics*.

Zeszyt V: K. Słęczka, *Methodological premises of the Lyellien theory*; Z. Wójcik, *Neptunism and evolutionism at Vilna University toward the end of the 18th and at the beginning of the 19th centuries*; J. Gołaski, *La méthode structurale des recherches sur l'évolution de la carte comme moyen de la transmission des informations*; H. Pacowska, *Une activité du programme dans le domaine des recherches minières et géologique vers la seconde moitié du XVIII-ème siècle en Pologne*.

Zeszyt VI: A. Żabko-Potopowicz, *Le rôle des sociétés scientifiques forestières dans le domaine de la vulgarisation de la science*; S. Brzozowski, *Der Anteil Polens an den Zuckerrübenforschungen*; W. Roeske, *Das Problem der Frauen in der polnischen Pharmazie vom 16 Jahrhundert bis zur Gegenwart*; B. Kuźnicka, *La science du médicament et la culture pharmaceutique*; S. Szpilczyński, *Pedemontanism and its reception in Poland*; T. Ostrowska, *19th century polish medical journals in the international development of medicine*; R. W. Gutt, *The blood pathology in 19th century*; R. W. Gutt, *The science about plasmocytoma and the progress of proteinology*.

Zeszyt VII: J. Piaskowski, *Crytères de détermination de la technique de production des objets en fer datant de l'antiquité et du début du moyen-âge*; A. Wiślicki, *The development of machines used in earthwork*; Z. Schneigert, *Второй этап в развитии рельсовых средств передвижения*;

J. Czastka, *The history of development of the drilling methods in Poland*; H. Jost, *L'automatisation et la signalisation primitive dans l'industrie rustique et rurale de Podhale*; A. Liebfeld, *Торпедные аппараты S. Drzewieckiego*;

B. Orłowski, *Some regularities and analogies in the social reception of pioneering technical achievements*; B. Krupiński, T. Kubiczek, *История польской книги о горном деле*;

I. Pietrzak-Pawłowska, *The significance of historical studies for the adaptation of technological progress in practice*; J. Pazdur, *Перемена взглядов на труд и технику в Польше в конце XVIII — начале XIX вв — как общеевропейское явление*;

W. Jewsiewicki, *Проба определения метода и техники работы по изучению много-сторонней научной деятельности учебных, особенно в области науки и техники*.